

דף מקורות

משלי י"ט - כ"ג

עיון בדברי חכמים - הדרכת הורים בשיטת משלי

1. רד"ק למל"א ה', יא:

אלה הארבע מצאנו אותם בבני זרח בן יהודה איתן והימן וכלכל ודרדע...
ובלויים מצאנו בתהלים במשוררים משכיל לאיתן האזרחי משכיל להימן האזרחי, ומצאנו בדברי הימים
בבני גרשון בן לוי בן איתני בן זרמי... והימן מצאנו בבני קהת הימן המשורר. אבל כלכל ודרדע לא מצאנו
אותם בלויים.
ורז"ל דרשו "ויוחכם מכל האדם" זה אדם הראשון... מאיתן האזרחי זה אברהם אבינו... הימן זה משה...
וכלכל זה יוסף... דרדע זה דור המדבר...

2. מלבי"ם למשלי כ"ב, ו:

חנוך לנער על פי דרכו, מצוה ב' דברים: א] שיחנכו את הנער, והוא שירגילונו מנעוריו אל השלמות, אם
בדעות, אם במעשים ובמדות, כי ההרגל שיורגל בנעוריו, יעשו בו חקוי עצום ורושם שמור בנפש לא
יסור גם לעת זקנה, לא כן החינוך שיתחנך בגדלותו אין החקוי קבוע בנפש, וימוש ממנו לעת זקנתו.
ב] מצוה שיהיה החינוך ע"פ דרכו כי כל אדם מסוגל מטבעו לענין אחר, בין בדעות יש שמוחם חד. ויש
שכלם ישר בלתי מחודד, וצריך ללמדם כפי ההכנה שנמצא בו, ובין במעשים, יש שמוכן לאומנות
מיוחד, ולמדה מיוחדת, ויקבל אותה בקל, וזה יוכר בהנער לפי התשוקה, ולפי מה שמשתדל בעצמו
באיזה דבר מיוחד, צריך לחנכו לפי דרכו ולפי הרושמים שיש בו אל מה שהוא מוכן אליה, שאז לא יסור
ממנה גם כי יזקין, לא כן אם יחנכהו אל מה שהוא זולת טבעו.

3. רש"ר הירש, קטעים מהמאמר "חנוך לנער על פי דרכו", מתוך הספר "יסודות החינוך":

כאן נמצאת לפנינו חכמת החינוך היהודית... אפילו מי שקורא את הפסוק באופן שטחי מבין מיד את
ערכו הרב של הכלל הזה בחינוך: חנוך את בנך על פי הדרך שעליו ללכת בו במשך כל ימי חייו, זכור
בחינוך בנך תמיד את עתידו... שימוש בכלל הזה של החינוך יכול לשפר הרבה דברים בטיפולם
ובחינוכם הגופני הרוחני והמוסרי של ילדינו.
דוגמא בולטת תוכיח על החשיבות של חכמת חינוך זו: מי לא יכיר הרבה משפחות עשירות ביותר אשר
עושרן ואמידותן לא המשיכו להתקיים אחרי מותם של ראשי משפחות אלו... ההורים לא ידעו את
השימוש המעשי בכלל החינוך שלנו: הם היו בעלי מאות ואלפים, ורמת חייהם הלמה הון זה... סגנון
חיים זה נהפך להרגל לילדיהם, ועל כן אין הילדים יודעים לוותר על הנאותיהם המיותרות... הפסוק
שלנו מלמד את ההורים העשירים לכוון את סגנון החיים בביתם בהתאם למצבם הכלכלי הצנוע של
הבנים בעתיד...
יש לחנך ילד באופן כזה שגם העולם הגדול לא יהיה לו דבר חדש לגמרי ולא ירגיש בהכנסו לתוכו
בגריים חדשים שלא חונך להתגבר עליהם... אם נרצה שילדינו יהיו חסונים נגד רוחות וסערות עלינו
להרגיל אותם בעודם בגיל הרך לצאת החוצה ולהתהלך ברחובות למרות הרוחות העזות ולתת להם
להתחסן נגד סערות וגשמי זעף. זהו כלל בתורת בריאות הגוף, ולכלל זה יש תוקף יתר בשטח הרוח
והמוסר.